

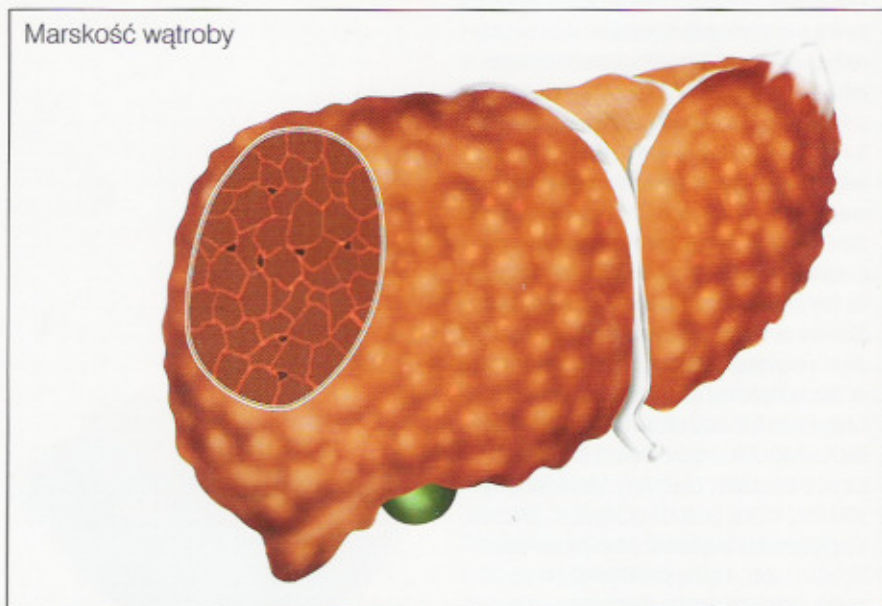
Centrum dowodzenia całego układu

Wątrobą to najważniejszy narząd odpowiedzialny za przemianę materii naszego ustroju. W wątrobie bowiem odbywa się główna przemiana białek, węglowodanów i tłuszczów.

lek. med. Urszula i Wojciech Urbaczek

W komórkach wątroby znajdują się najliczniejsze, w porównaniu z komórkami innych narządów, enzymy. Komórki wątrobowe są stale zagrożone niedotlenieniem, ponieważ tylko 25% krwi przepływającej przez wątrobę stanowi krew tętnicza.

Marskość wątroby

Niedotlenienie wątroby powstaje wskutek: zmniejszonego przepływu krwi przez wątrobę (wstrząs, krwotok, niewydolność krążenia), oddychania powietrzem o małej zawartości tlenu (w górach), zwiększenia procesów metabolicznych w wątrobie (np. nadczynność tarczycy). Skład chemiczny wątroby oraz jej wielkość w dużym stopniu zależą od sposobu odżywiania.

Niedobór białka

Od dawna już zauważono, że podczas długotrwałego niedoboru białka w pożywieniu dochodzi do ciężkiego uszkodzenia wątroby, z dużymi ogniskami martwiczymi. Ogniska te po pewnym czasie ulegają zwłóknieniu, prowadząc do zmian marskich w wątrobie. Spraw-

na czynność wątroby zależy przede wszystkim od odpowiedniego pożywienia, dostarczającego niezbędnych składników dla prawidłowej przemiany materii komórki wątrobowej. Często zastanawiamy się gdzie znajduje się „centrum dowodzenia naszego organizmu”. Niektórzy twierdzą, że w sercu, inni, że w mózgu. Francuzi są przekonani, że najważniejszym organem utrzymującym w równowadze przemiany biochemiczne jest wątroba. Gdy ona niedomaga, niedomaga cały organizm.

Zapalenie wątroby

Najczęstszym schorzeniem wątroby jest **zapalenie**. Istnieje kilka typów zakaźnego zapalenia wątroby, które może wywołać każdy wirus, grzyb lub bakteria. Najczęściej wirusowe zapalenie wątroby spowodowane jest przez wirusy A, B i C. Wszystkie one dają ostre objawy, ale tylko typ A rokuje trwałe wyleczenie.

Zapaleniem wątroby typu A można się zarazić, pijąc skażoną wodę lub jedząc zakażoną żywnością. **Żółtaczką typu B** zaraża się przez kontakt z zakażoną krwią. Dlatego występuje najczęściej u narkomanów, używających wspólnych strzykawek oraz pracowników służby zdrowia, mających kontakt z zarażonymi pacjentami. **Zapalenie wątroby typu C** prawie zawsze związane jest z transfuzją krwi. Najczęściej zakażenie wirusem A przebiega bezobjawowo. Przebywamy w miejscu o niskim poziomie higieny, jemy niemyte pokarmy (np. owoce, warzywa), a po kilku tygodniach zauważamy u siebie brak apetytu oraz stany podgorączkowe. W następnym tygodniu zauważamy ciemną barwę moczu (kolor piwa), mamy bóle mięśniowe, a białkówki oczu i skóra robią się żółte. Wezwany lekarz stwierdza żółtaczkę i okazuje się, że mamy wirusowe zapalenie wątroby. Złe samopoczucie, stany podgorącz-

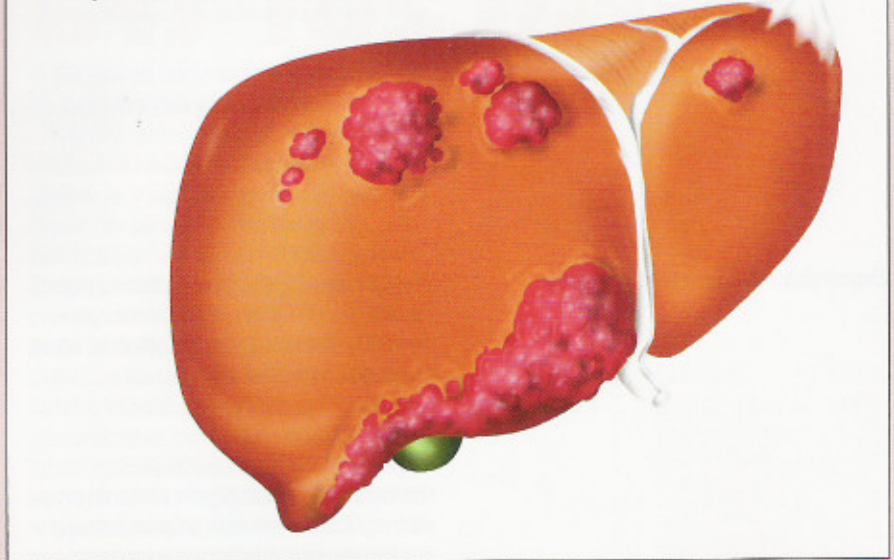
kowe, bóle mięśniowe, słaby apetyt, żółtaczka i zmęczenie są bardzo charakterystyczne dla wszystkich typów wirusowego zapalenia wątroby (A, B i C). Różnią się one jednak długością okresu wylegania choroby. Objawy wirusowego zapalenia wątroby typu A pojawiają się po 3-6 tygodniach od momentu zakażenia. Okres wylegania żółtaczki zakaźnej typu B i C trwa 3-6 miesięcy, występuje także niebezpieczeństwo późniejszych powikłań. Zapalenie wątroby typu A rzadko jest przyczyną zgonu chorego lub długotrwałych powikłań. Stan zdrowia większości chorych w ciągu kilku tygodni wraca do normy. Duża liczba chorych na zapalenie wątroby typu B i C także wraca do pełnego zdrowia. U pewnej jednak grupy chorych zapalenie ma przebieg bardzo ciężki, przedłużający się. Wtedy ostry stan zapalny choroby przechodzi w proces przewlekły. Postępuje wówczas niszczenie komórek wątrobowych, które mogą doprowadzić do zaburzenia funkcji tego organu, a nawet śmierci.

Oprócz wirusów i innych drobnoustrojów zakaźnych, zapalenie wątroby może być spowodowane przez alkohol, proces nowotworowy (rak) oraz liczne toksyny.

Alkohol

Bardzo często choroby i stany zapalne wątroby związane są z nadużywaniem alkoholu. Uzależnienie od alkoholu w każdym stadium choroby wiąże się z niedoborami w odżywianiu. Alkohol jest bowiem produktem wysokokalorycznym, ale nie dostarcza żadnych składników mineralnych, a dodatkowo uszkadza komórki wątrobowe. To sprawia, że osoby nadużywające alkoholu mogą mieć „problemy wątrobowe” nawet wtedy, gdy dobrze się odżywiają. Pierwszymi objawami szkodliwego działania alkoholu jest odkładanie tłuszczu w wątrobie (stłuszczenie wątroby). Nie wywołuje ono żadnych objawów chorobowych, może się cofnąć, jeśli zaprzestaniemy picia alkoholu. Kontynuowanie picia prowadzi niestety do przedłużającego się stanu zapalnego, „bliznowacenia” i w konsekwencji do **marskości wątroby**. U 20% pijących jest ono śmiertelne. Postępująca marskość wątroby jest nieuleczalna, ale zaprzestanie picia alkoholu zapobiega pojawianiu się kolejnych ognisk bliznowatych. Tak więc nigdy nie jest za późno na odstawienie alkoholu u tych chorych.

Zmiany nowotworowe

W chwili obecnej udowodniono, że żaden z tych typów ostrego wirusowego zapalenia wątroby nie wymaga stosowania specjalnej diety. Ponieważ chorzy mają słaby apetyt powinni jeść wszystko, czego pragną, potrzebna jest im bowiem duża liczba kalorii.

Niewydolność wątroby

Może nastąpić podczas różnych chorób wątroby, najczęściej jednak występuje w wirusowych zapaleniach wątroby i marskości tego narządu. Pierwszymi objawami chorobowymi są: niestrawność, osłabienie mięśniowe i wyczerpanie oraz pojawienie się żółtaczki. Po pewnym czasie dochodzi do śpiączki. Nim to jednak nastąpi, dochodzi u tych chorych do zaburzeń psychicznych, spowolnienia, mowa jest bełkotliwa, zatarta, okresowo występuje drżenie mięśniowe.

Następuje wówczas zanik czynności odtruwającej wątroby, głównie z substancji azotowych (szczególnie amoniaku). W przypadku uszkodzenia wątroby amoniak przechodzi do krwotoku, skąd wnika do płynu mózgowo-rdzeniowego, powodując objawy zatrucia. Wszystko to razem prowadzi do ciężkiego uszkodzenia centralnego układu nerwowego, co manifestuje się śpiączką wątrobową. Zapobieganie i leczenie tych stanów polega na ograniczeniu wytwarzania amoniaku w jelitach, przez stosowanie leków niszczących florę bakteryjną, powodującą rozkład białek oraz stosowanie preparatów poprawiających metabolizm, co prowadzi do zwiększonego wydalania

amoniaku przez nerki. Dieta powinna być oczywiście możliwie bezbiałkowa.

Zaburzenia wydzielania żółci i kamienie dróg żółciowych

Wydzielanie żółci odbywa się w stałym rytmie podczas całej doby. Zmniejszenie wydzielania żółci spotykamy w stanach głodowych. Małe wydzielanie żółci powoduje zaburzenia w prawidłowym rozkładzie trawionym tłuszczów, z powodu braku ich prawidłowej emulgacji. To z kolei uniemożliwia prawidłowe wchłanianie tłuszczów, co odbija się na gospodarce witaminowej, powodując awitaminozę K. W stanach chorobowych (np. wskutek zwiększonego rozpadu krwi) dochodzi do zwiększonego wydzielania żółci. Jednym z najczęstszych zaburzeń wydzielania żółci (zwłaszcza u kobiet) jest tworzenie się w drogach żółciowych kamieni. Najpierw tworzy się jądro, składające się z resztek organicznych, dookoła którego wytrącają się składniki żółci. Duże znaczenie w powstawaniu kamieni żółciowych ma zastój żółci, dlatego tak często występują one u kobiet w ciąży, kiedy występuje utrudnienie odpływu żółci. Utrudniony odpływ żółci w kamicy żółciowej doprowadza do bardzo silnych, napadowych bólów, wywołanych rozdęciem pęcherzyka żółciowego i dróg żółciowych. Wytworzone kamienie usposabiają do stanów zapalnych dróg żółciowych, a całkowite ich zamknięcie doprowadza do żółtaczki mechanicznej.